2

דגנית בן אדמון
מים עד נפש
دغانيت بن إدمون
بلغ السيل الزبى
DGANIT BEN ADMON
UP TO HERE

אוצרות: איה לוריא, לילך עובדיה
القيّمتان: آيا لوريا، ليلاخ عوفاديا
Curators: Aya Lurie, Lilach Ovadia

טקסט מאת איה לוריא
نص: آيا لوريا
Text by Aya Lurie

התערוכה מוקדשת לזכר מסעודה ממן ז"ל
إهداء لذكرى مسعودة ممان طيبة الذكر
In memory of the late Mas'uda Maman

המרחב שיוצרת דגנית בן אדמון בתערוכתה משרטט מצב נפשי, חוויה קיומית של היות תחת איום קריסה תמידי. חוץ ופנים נכרכים בו יחדיו, וזיכרונות מיתולוגיים של משפחתה נשזרים בהווה של חייה ובתמונת המציאות של סביבת מגוריה. האלמנטים השונים במיצב – ובהם טיפול באובייקטים מן המוכן (מזרקה דקורטיבית, פיגומי בניין וסולם מילוט), המחבל במובהק בתפקודם המקורי ומשבש אותו – מצליבים בין אמונות, סמלים וסיוטי לילה לבין המציאות וחיי היומיום. במרכז החלל ניצב קיר פיגומים גדול, שעמודיו עטופים בסדיניות ספיגה, מהסוג המגן על מזרן מפני הרטבה, האחוזות באזיקונים עד כדי חנק. על גריד הפיגומים הסדור, המצליב קווי אורך ורוחב, פרושות יריעות שמשונית שקופה משובצת. אלו חוברים לדוגמת הריבועים המשורטטת על הרצפה בנייר־דבק, ויוצרים יחדיו מערך גיאומטרי כולל ובו גריד משבצות חוזר, המבסס לכאורה חוק וסדר, היגיון ורצף, ומייצר תחושת ביטחון כוזבת במרחב שאת חוקיותו אין להפר.

ב־2005 אישרה הממשלה תוכנית מתאר ארצית לחיזוק מבנים קיימים בפני רעידות אדמה (תמ"א 38). הדבר הוביל לתהליך מואץ של עבודות שיפוץ ובנייה בערי המרכז, ובמיוחד ברמת גן, עיר מגוריה של האמנית. כך, מצאה עצמה בן אדמון מוקפת באתרי בנייה, המעוררים בה ללא הרף זיכרון טראומטי משפחתי, שנצרב בה במסעו בין הדורות: ב־29 בפברואר 1960, בשעה 23:40, הכתה באגאדיר רעידת האדמה החזקה ביותר בתולדות מרוקו. סבתה של האמנית, מסעודה ממן, ילידת 1937, עלתה ארצה כמה שנים קודם לכן, וכך ניצלה מן האסון. אך משפחתה, שהתכוונה לעלות לארץ בעקבותיה והתכנסה לשם כך באגאדיר, נמחקה כמעט כליל. חווית האובדן הטראומטי ליוותה את מסעודה ממן כל חייה. כמה שנים לאחר האסון במרוקו, בעת שבתה הבכורה הייתה מאושפזת במצב קשה, נדרה נדר שאם תחלים התינוקת תדליק נרות בכל יום שבו מוציאים את ספר התורה מארון הקודש בבית הכנסת. נרות אלה מונצחים בעבודת הווידיאו המוקרנת בחלל התערוכה.

שם התערוכה, "מים עד נפש", שולח למצב־קצה של ייאוש, כטביעה עד אובדן נשימה, שאינו מאפשר עוד להמשיך ולהתקיים. דומה שהסדיניות הסופגות, הרכות והצמריריות שמרפדות את קירות החלל (כמו מסעד גב של מיטה, או מזרון) מבקשות לרכך את תוצאותיה של קריסה פוטנציאלית, כניסיון נואל להתמודדות עם אסון בלתי נמנע.

الحيّز الذي تنشئه دغانيت بن إدمون يستعرض حالة نفسية، تجربة وجودية قابعة دومًا تحت خطر الانهيار. الداخل والخارج ينسجمان معًا، والذكريات الأسطورية لعائلتها تتمازج مع حاضرها وصورة واقع بيئتها القريبة. العناصر المختلفة في العمل الإنشائي- ومن بينها المعالجة اليدوية والشاقة لأجسام جاهزة (نافورة للزينة، سِقالات بِناء وسلّم هروب) التي تشوش على أدائها الأساسي- تدمج بين عقائد، رموز وكوابيس ليلية وبين الواقع والحياة اليومية. يوجد في وسط حيّز العرض جدار سقالات كبير، أعمدته مغطاة بصفائح ماصّة، تلك التي تحمي الفرشة من البلل، ممسكّة بأصفاد. يمتد على شبكة السقالات المرتّبة، حيث تتقاطع خطوط الطول والعرض، قماش مشمّع على شكل ترابيع. يتصل بنموذج المربّعات المرسومة على الأرضية بورق لاصق، ليكوّنان معًا شكلًا هندسيًا يحتوي على شبكة تربيعات متكررة، التي تفرض ظاهريًا قانونًا ونظامًا، منطقًا واستمرارية، وتمنح شعورًا زائفًا بالحيّز الذي لا يجوز خرق قوانينه، تقول بن إدمون إنّ توقّعها هذا للتشبّث والثبات يردد أصداء مثل عربي شائع كانت تردده جدتها: روح بلط البحر – وهو تعبير عن الطموح العبثي والمستحيل للإنسان للسيطرة على قوى الطبيعة الخارقة. حسب تقدير الخبراء، فعند حدوث هزة أرضية قوية في منطقتنا، فإنّ معظم المباني ستنهار، ويتوقع أن تتكبد خسائر كثيرة. في عام 1975، دخل حيزت التنفيذ معايير ثبات المباني من الهزات الأرضية في إسرائيل.

في عام 2005، صادقت الحكومة على خطة هيكيلية قطرية لتقوية المباني القائمة خشية وقوع هزات أرضية (الخطة الهيكلية القطرية 38). أدى ذلك إلى سيرورة مسرّعة من مشاريع البناء والترميم في مدن المركز، خاصة في رمات غان، حيث تسكن الفنانة. بهذا، وجدت الفنانة نفسها محاطة بمواقع بناء، التي توقظ ذكرى عائلية صادمة، ترسخت على مدار أجيال: في 29 شباط 1960، في الساعة 23:40، وقع في أغادير أقوى زلزال في تاريخ المغرب. جدة الفنانة، مسعودة ممان، من مواليد 1937، هاجرت إلى البلاد قبل ذلك ببضع سنوات، ونجت من الكارثة. ولكن عائلتها، التي كانت تنوي الهجرة إلى البلاد بعدها واجتمعت في أغادير من أجل ذلك، اختفت عن الوجود تقريبًا. تجربة الفقدان الصادمة رافقت مسعودة ممان طوال حياتها. بعد مرور بضع سنوات على كارثة المغرب، وبينما كانت ابنتها البكر ترقد في المستشفى في حالة حرجة، نذرت بأنّه إذا تعافت ابنتها، ستضيء الشمع في كل مرة يُخرج فيها كتاب التوراة من الخزانة المقدسة في الكنيس. هذه الشموع ممثّلة في مشروع الفيديو المعروض في حيز العرض.

اسم المعرض «بلغ السيل الزبى» يدل على حالة من اليأس الوشيك، ضياع الروح، مما يحول دون الاستمرارية والوجود. يبدو أنّ الصفائح الماصة، الناعمة والصوفية التي تغطي جدران حيز العرض (مثل مسند ظهر سرير) تهدف إلى التخفيف من وطأة الانهيار المحتمل، كمحاولة عبثية لمواجهة كارثة حتمية.

The space created by Dganit Ben Admon in her exhibition depicts a state of mind, an existential experience of being under a constant threat of collapse. Exterior and interior are bound together, and mythological memories of her family are interwoven with the present of her life and images of life in the vicinity of her home. The various elements in the installation – including treatment of ready-made objects (a decorative fountain, construction scaffolding, and an escape ladder), which clearly disrupts and undermines their original function – merge together beliefs, symbols, and nightmares with reality and everyday life. In the middle of the space stands a large wall of scaffolding, whose poles are wrapped in absorbent mattress-protector sheets, clamped together very tightly. Stretched upon this orderly grid of scaffolding, with its criss-cross arrangement of tubes, are transparent PVC tarps with a white grid pattern. These tie in with the pattern of squares set out on the floor with tape – together creating an overall geometric arrangement of a repeating square grid that ostensibly establishes law and order, logic and continuity, and creates a false sense of security in a space of inviolable orderliness.

In 2005, the Israeli government approved a national master plan of seismically retrofitting buildings against earthquakes (known as TAMA 38). This triggered an accelerated process of renovation and construction work in major cities, especially in Ramat Gan, the artist's hometown. As a result, Ben Admon found herself surrounded by building sites that constantly invoke a traumatic family memory, etched on her mind as it passed down the generations: On February 29, 1960, at 11:40 pm, the strongest earthquake in the history of Morocco struck the town of Agadir. The artist's grandmother, Mas'uda Maman, born in 1937, had immigrated to Israel a few years earlier and so survived the disaster. But her family, who intended to follow her to Israel and had gathered in the town for this purpose, were almost completely wiped out. The traumatic experience of loss haunted Mas'uda for the rest of her life. A few years after the disaster in Morocco, when her eldest daughter was hospitalized, she vowed that if the infant survives, she would light candles every day that the Torah scroll is taken out of the Holy Ark at the synagogue. These candles are immortalized in the video work that is projected in the exhibition.

The name of the exhibition, "Up to Here," speaks to a state of extreme despair, as when one is nearly engulfed by rising waters and in danger of drowning. It is as if the soft, absorbent, fluffy mattress-protector sheets were there to cushion (like an upholstered bed headboard, or a mattress) the aftermath of a potential collapse – a futile attempt to ward off inevitable catastrophe.